

ርኩብ ምስ ተጋዳላይ ሓሚድ ሳልሕ

ምኽትል መራሕ ሳልሳይቲ ክፍሊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራን ሓደ ካብቶም ቀዳሞት ሰልፈኛታቱን፤

ኣብቲ ሕጂ ዝነበረሉ ዘሎ መደበር ስደተኛታት ሱዳን ፣ ምስኡ ኣብ ዝተገብረ ርኽክባት ፡ ብዛዕባ ኣብ ሰውራ ምስላፉን ፍሉይ ተሞክሮ ሳልሳይቲ ክፍሊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራን የዘገቱ ።

- ብዓብደላ ሓሰን

ቀዳማይ ክፋል

ሓጽር ታሪኽ ህወቱን ከመይነት ኣጀማመራ ቃልሱን ፡

ተጋዳላይ ሓምድ ሳልሕ ሱሊይማን ብ 1928 ዓ.ም. ኣብ ግራራት ከባቢ ዓዲቀይሕ ተወለዱ ። ህጻን ከሎ ናይ ቁርኣን ትምህርቲ ኣብ ትሕቲ ኣቡኡ ጀሚሩ ። ዓቕሚ ኣዳም ምስ ኣኸለ ናይ ቁርኣን ትምህርቱ ንምቅጻል ምስ ካልኣዩ ንባርካ ወሪዱ ሰለስተ ኣዋርሕ ዝኾውን ኣብ ዓድ ሸኽ ኣልኣሚን ከባቢ ከተማ ኣቁርዳት ነሩ ። ድሕሪኡ ተመሊሱ ከሳብ 1954 ኣብ ዓዱ ይነበር ነሩ ። ሓሚድ ኣብ ዓዱ ከሎ ከምቶም ኩሎም ደቂ ዓዱ ብህልውና ዝነኣሱ እትዮጵያ ኣብ ኤርትራ ሕጉስ ከምዘይነበረ ይገልጽ ። ዓዱ ሓዲጉ ድማ ንሱዳን ኣምረሑ ። ፍቅሪ ሃገር ተሰምዖም ጸረ ህልውና ኢትዮጵያ ምቅላስ ዝብል ኣተሕሳስባ ኣብ ሓንጎሉ ዝሓደረ ፣ ምስ ካልኣት ኣሕዋት ኣብ ሱዳን ምስ ተራኸበ ምዃኑ ይገልጽ ። ሓደ ካብኦም ሰወእ ዓብዱልካሪም ኣሕመድ ነሩ ፤

መጀመሪያ አብ ፖርትሱዳን ድሒሩ ድማ አብ ካርቱም ተራኽብና ይብል ። ንኩላህና ዘራኽበና ዝነበረ ነገር ድማ አብ ሃገርና ዘሎ ዘተሓሳስብ ሕማቕ ኩነታትን ጽልኢ ህልውና ኢትዮጵያ አብ ሃገርናን ነሩ ። ገንዘብ አኪብና ካብ እትዮጵያ (ትግራይ) ብረት ብምግዛእ ንሃገርና ተመሊስና አንጻር እትዮጵያ ቃልሲ ከነካይድ ድማ ተሰማምምዕና ይብል ። አብዚ ጉዳይ ዝተሰማመዑ ሽድሽተ ነሮም፡

1. ዓብዱልካሪም አሕመድ
2. አደም ባሮለ ኢብራሂም
3. አሕመድ ኢብራሂም (ሳጓኡ ወዲ ከረን)
4. ሳልሕ ሙሳ
5. ኢብራሂም ሳልሕ
6. ሓሚድ ሳልሕ ሱለይማን ።

ይኹን እምበር ብረት ንምግዛእ ዘኸለና ገንዘብ ንምእካብ ስሌ ዘይካልልና ሓሳብና ኣይተዓወተን ኢሉ ።

ስዉእ ስዒድ ሑሴን- 1975

አብ ከምዚ ዝአምሰለ ኡነታት ከሎና ድማ ናጽነት ሱዳን ተአዊጁ ። ካብታ ጉጅለና ዓብዱልካሪም ብቀጥታ ብ1956 ትምህርቲ ንምድላይ ንግብጺ ከይዱ ። ኣነ ድማ ብዙሕ ከይጸናሕኩ ስዒብዮ ብ1956 ትምህርቲ አብ አዝሃር ጀመርኩ ። አብዚ እዋን ገና ብዛዕባ ሃገርና ምሕሳብ ኣይተቋረጸን ነሩ ። አብኡ ምስቲ ቅድምና ዝጸነሑ ምንቅስቃስ ዝነበሮ ተማሃራይ ዝነበረ ስዉእ ስዒድ ሑሴን ተላሊና ነፍስና ብምስራዕ ብመሪሕነቱ ጉጅሌ ቆይማ ። ብጉዳይ ሃገርና ንመያየጥ ነርና ፣ ገንዘብ እውን ነዋጽእ ነርና ። ከምኡ እውን አብቲ እዋን ብዘይካኡ ካልኣት ተመሳሳሊ ምንቅስቃሳት ዝነበሮም ተማሃሮ አብ ካልእ ቦታታት ነሮም ። ካብኣቶም ሳይድ አሕመድ ሃሽም ፡ ሙሓመድ ሳልሕ ሑማድ ፡ ዑስማን ግላውድዮስ ወዘተ . እዮም ። እታ ጉጅሌና ድማ አባላታ ፡-

1. ሱለይማን ሙሓመድ አሕመድ
2. ኢብራሂም ኢድሪስ (ብለናይ)
3. ካራር ሹቡል
4. ዓብዱልካሪም አሕመድ
5. ሙሓመድ ዓሊ ማሕመድ
6. ዑመር አልሸኽ (አብ ሊብያ አሎ)
7. ሓሚድ ሳልሕ ሱለይማን ነርና ።

ድሕሪ ሓጽር ግዜ ብጸት አደም ሙሓመድ ዓሊ ኣከተን ፡ ሙሓመድ ስዒድ ዓንጣጣን ካልኣትን መጺኦም ፣ እዚ ቅድሚ ምምስራት ውድብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዝነበረ እዋን እዩ ።

እንተ ብዛዕባ ምምስራት ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን ካብቶም መጀመሪያ ዝቆሙ ጉጅሌታታ ምዃኑ ክገልጽ ከሎ ፡ ኣብቲ ምስ ሰዉእ እድሪስ ሙሓመድ ኣደም ኣብ ጎቦ ምቕጣም ኣብ ካዚኖ ኢጣልያ ዝተገብረ ኣኼባ ከምዝተኸፈለ ይገልጽ ። ምምስራት ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ምስ ተኣወጀ ድማ ኩላህና ብመሪሕነት ሰዉእ ሰዒድ ሓሴን ኣብቲ ዝተወልደ ውድብ ተጸምብርና ። ሰዒድ ሓሴን ድማ ሓደ ካብቶም መስረቲ ናይዚ ውድብ ነሩ ። እቲ ንእክቦ ዝነበርና ገንዘብ ድማ ነዚ ውድብ ኣረክብናዮ ይብል ።

ሰዉእ ሰዒድ ሓሴን መራሕ ሰውራ ሓሚድ እድሪስ ዓዋተ ምስ ተሰወኤ ብ1962 ንሜዳ ወጺኡ ። መሪሕነት ውድብ ፣ ሰውራ ምሁራት ስሌ ዘድልዩዎ ሜዳ ንሙውጻእ ተዳለዉ ይብሉና ነሮም ። ከምቲ ሰዉእ ሰዒድ ሓሴን ዝነበረና ዝነበረ ድማ መሪሕነት ውድብ ወታሃደራዊ ትምህርቲ ንሙውሳድ ሱሪያ ክንኸይድ መዲባ ። እዚ ድማ ብ1963 ነሩ ኣነ ሓደ ካብኦም ነረ ። እዛ ንመጀመሪያ ግዜ ኣብ ወጻኢ ወታሃደራዊ ትምህርቲ ንሙውሳድ ዝተላእኸት ቀዳመይቲ ዙሪያ ካብ ተማሃሮ ናይ ምስሪ ነዘም ዝስዕቡ ዘጠቓለለት ነራ ፡-

1. ሙሓመድ ዓሊ ዑማሮ
2. ዓብዱልካሪም ኣሕመድ
3. ራማዳን ሙሓመድ ኑር
4. ሓሚድ ኣሕመድ
5. ሓሚድ ሳልሕ ሱለይማን
6. ሙሓመድ ዓሊ እድሪስ
7. እብራሂም ሙሓመድ ኖር
8. ዓብደላ ኣዱማይ
9. ማሕሙድ እድሪስ

ኣካል ናይዚ ዙሪያ ዝኾኑ ካብ ሱዑዲያ ዝተበገሱ ድማ ዓሰርተ ነሮም ንሳቶም ድማ ፡-

1. ሙሓመድ ሰዒድ ሻምሲ
2. ዓብዱልዋሃብ ፉትዊ
3. ሰዒድ ባረ
4. ዓብደላ ድጌ
5. ሙሓመድ ኣሕመድ (ጋርዳማ)
6. ሙሓመድ ሓጂ
7. ሳልሕ ሙሓመድ ሰዒድ (ኣርዋሓትየ)
8. ዑስማን ሓራክ
9. ዓብዱ ጅመል
10. ሙሓመድ ባኪት (ብሕማም ምኽንያት ካብዛ ዙሪያ ዝበኾረ) እዮም።

ንሽዱሽተ ወርሒ ዝኣክል ናይ ደባይ ተዋጋእቲ ወታሃደራዊ ትምህርቲ ተዋሂቡና ። ኣብዚ ብርቱዕን ዝተደራረበ ወታሃደራዊ ትምህርቲ ክልተ ብጾት ፡ ሙሓመድ ሓጅን ዑስማን ሓራክን ተወጊሖና ። ትምህርትና ምስ ጨረሸና ነፍስ ወከፍና ብመንግስቲ ሱሪያ ፣ ሓደ ብሬት ክላሽንኮፍ ምስ ሙሉእ ዕጥቁን ወተሃደራዊ ክዳንን ተዋሂቡና ። እዚ ብሬት እቲ ንመጀመሪያ ንሜዳ ዝኣተወ ብሬት ክላሽን እዩ ነሩ ።

ካብ ሱሪያ ድማ ብጂዳ (ስዑዲ ዓረብያ) ቀይሕ ባሕሪ ሰጊርና ኣብ ሓደ መራኽብ ዘዕርፋሉ ገምገም ባሕሪ (ማርሳ) ድሕሪ ምብጻሕና ፖርትሱዳን ኣቲና ካብኡ ከሰላ ፣ ካብ ከሰላ ድማ ንሜዳ ኣቲና ። ብዝሕና 16 ነሩ ፣ ካብቲ ንሰውራ ኤርትራ ይድግፍ ዘይነበረ ስርዓት ዓቡድ ብምፍራህ ድማ ኣብ ዝተፈላለዩ ገዛውቲ ፋሕ ኣቢሎምና ንሕባእ ነርና ። ካብቲ ዝተማላእናዮ

ብሬት ድማ ከሰላ 4 ክላሽንኮፍን 2 ብሬናት ዲክታሪዮፍን ሽጓጉጥን ናይ ኢድ ቦምባታትን ጥራሕ በጺሑ ። ነዚ ንብረት ንምጉዳዝ ሓላፍነት ተሰኪሞም ዝንቀሳቀሱ ዝነበሩ ተጋደልቲ ስዉእ አልሓሳን አቡባካርን ሙሐመድ ኣደም ኣሚርን ከም ዝነበሩ ይዝክር ። ነዚ ዕማም ንምስላጥ ድማ ዝተፈላለየ ብልሕታት ብምምሃዝ ነዚ ብሬት ኣብ ውሽጡ ንምሕባእ ክብሉ ፣ ሙሉእ ኣቁሑት ናይ ሓደ ገዛ ኣብ ሎሪ ጽዒኖም የግዕዙዎ ነሮም ። ብሬት ብታክሲ ክጓዳዝ ከሎ ብስርዓት ሱዳን ተፈሊጡ 4 ክላሽንኮፍ ከም ዝተታሕዘ ድማ ይዝክር ። ድሕሪኡ ንሕና ነቲ ብሰላም ንክሰላ ዝበጸሔ ብሬት ተሰክምና ንሜዳ ኣቲና ።

ስዉእ ኣሕመድ ፋራስ

ካብ ስዉእ ዑስማን ሳልሕ ሳቤ ናብ ሓደ ካብቶም ንጡፋት ተጋደልቲ ውሽጢ ምጽዋዕ ፣ ስዉእ ኣሕመድ ፋራስ ዝበጸሕ ናይ ስራሕ መልእኽቲ ተማልኤ ነረ ። ሜዳ ምስ በጻሕና ድማ ብቀጥታ ስዉእ ጣህር ሳልምን ስዉእ ዑስማን ኣደምን ረኺበሙኒ ኣብ ጉዕዞይ ምስ ኣገደስቲ ባእታታት ኣብ ውሽጢ ተራኽቦ ኣብ ሰራዊት ሓርነት ንክጸንበሩ ክነግሮም መምረሒ ሂበሙኒ ። እቶም ባእታታት ድማ ግራዝማች ዓሊ ሹምን ኻሊፋ ሙሐመድ (ኣባስበርን) ዓብደላ ባሮለን ነሮም ። እዞም ሰባት ቀንዲ ካብቶም ብኣርባዓታት ኣንጻር ናይቶም ኣብ ልዕሊ ንናጽነት ኤርትራ ዝደግፉ ኤርትራዊያን ዜጋታት ሃሰያታት ዘውርዱ ዝነበሩ፣ ኢትዮጵያ ተንቀሳቅሶም ዝነበረት ናይ ሽበራ ባእታታት ተላዒሎም ንህዝቢ ዝከላኸሉ ዝነበሩ ዉሩያት ባእታታት እዮም ። ኣነ ነታ ናይ ስዉእ ኣሕመድ ፋራስ መልእኽቲ ሕዝ ንከተማ ኣቁርዳት ኣቲየ ። ኣባላት ውድብና ኣብ ኣቁርዳት ምእንቲ ድሕነት፣ ነዛ መልእኽቲ ተቀብሎም ባዕሎም ክሳብ ኣስመራ ኣብጽሖሙለይ ኣነ ድማ ካብ ኣስመራ ንምጽዋዕ ናብ ስዉእ ኣሕመድ ፋራስ ኣብጽሔያ ። ኣብኡ ምስ በጻሕኩ ዓሶ ሓሚመ ኣብ ገዛኡ እንዳተሓከምኩ ሶሙን ዝኾውን ጸኒሔ ። ስዉእ ኣሕመድ ፋራስ ተባዕ ንጡፍ ብርቱዕ ተቃላሳይ እዩ ነሩ ። ካብኡ ንኢራፋሎ ገጸይ ከይደ ኣብኡ ምስ በጻሕኩ ሓድሽ ሰብ እዩ ብማለት ፣ ዝኾነ መንነተይ ዘረጋግጽ ሰነዳት እውን ስሌ ዘይነበረኒ ብሰለይቲ ተጠርጥረ ተቃሓዝኩ ። ካብኡ ድማ ንምጽዋዕ ኣሕልፎሙኒ ኣብኡ ሓደ ካብቶም ዉሩያት ኣባላት ጅብሃ ዝነበረ ኣቦና ሙሐመድ ሳልሕ ሓጅ ሑሴን ሰላማዊ ሰብ ምዃነይ ተዋሒሶሙኒ ወጽኤ ።

ድሕሪዚ እቲ ብስዉእ ጣህር ሳልምን ዑስማን ኣደምን ዝተዋሃበኒ ዕማም ንምስላጥ ተንቀሳቅስኩ ። ምስ ስዉእ ኻሊፋ ኣባስበር ድማ ተራኽቦ እቲ መልእኽቲ ሓበርኩዎ ንሱ ድማ ፡ ኣነ ሓሳባታይ ካብዚ ከይደ ንውልቀይ ብረት ኣብኡ ክስከም ዘይኮነስ ፣ ካብዚ ብጾትን ብረትን ሕዝ ክኸይድ እዩ ሓሳባይ ኢሉ ገሊጹለይ ። ከምቲ ዝተማባጸየ ድማ ኣርባዕተ ርእሱ ፣ ኣብቲ እዋን ምስታ ኣብ ኣከለጉዛይ ዝበጸሔት ብተጋዳላይ ኣደም ዓሊ እትምራሕ ናይ ሓራካ (ምንቅስቃስ ሓርነት ኤርትራ) ጉጅሌ ፣ ኣብ ሳሕል ዒላ ጳዕዳ ብ1965 ብጾቶም ብጅብሃ ከምዝተሃርሙ ምስ ፈለጡ ካብ ኣከለጉዛይ ንሳሕል ይምለሱ ስሌ ዝነበሩ ፣ መገዲ ኣራኽቡዎም ፣ ምስ ብጾቱ ንሳሕል ተበጊሱ ፣ ካብኡ ንባርካ ናብቶም ቀዳሞት ተጋደልቲ ጅብሃ ተሓዊሱ።

ምስ ግራዝማች ዓሊ ሹምን ዓብደላ ባሮለን ምርኻብ ብዘገድስ ድማ ፣ ገለ ተገደስቲ እዞም ሰባት ብሰለይቲ ናይ እትዮጵያ ምክትታል ይግበረሎም ስሌ ዘሎ እንተዘይቀረብካዮም ይሓይሽ ዝብል ምኽሪ ስሌ ዝሃቡኒ ኣይተራኽብኩዎምን ይብል ። ስዉእ ግራዝማች ዓሊ ሹም ድማ

ድህረ ራብዓይቲ ከፍሊ ኣብቲ ቦታታት ዝበጸሓትሉ እዋን ኣብኣ ተጸምብሩ ። እንተ ዓብደላ
ባሮስ ኣብ ጀብሃ ኣይተሰለፈን ። ይቅጽል